

2017: ERŐSZAK-BOTRÁNYOK ÉVE A POPBAN.

A NŐK TÖBBÉ NEM MARADNAK CSENDENBEN.

2017-BEN A ZENEIPARBAN IS RENGETEG ZAKLATÁSRÓL, SZEXUÁLIS ERŐSZAKRÓL SZÓLÓ TÖRTÉNET KERÜLT ELŐ. MI TESZI LEHETŐVÉ A NŐK RENDSZERSZINTŰ KIHASZNÁLÁSÁT?

RÓNAI ANDRÁS.

Októberben derült ki Harvey Weinstein filmproduceréről, hogy évtizedek óta molesztált és erőszakolt meg nőket, és ez ráadásul nyílt titok volt Hollywoodban. Ezután indult el a #metoo online kampány, ami a zeneipar is alaposan felforgatta. Sorra kerültek napvilágra történetek, köztük jó néhány egészen rettenetes. Itt most nem az a célunk, hogy végigvegyük az összeset, hanem az, hogy az általános tanulságokat mutassuk meg: azt, hogy a zeneipar működésmódja hogyan segítette elő a zaklatást vagy erőszakot, illetve miután megtörtént, akkor azt, hogy az áldozat gyakran hosszú éveken át hallgasson arról, mi történt vele.

A HATALOM ÉS A HALLGATÁS KULTÚRÁJA

A tanulságok egy részét megfogalmazza az a nyílt levél, amit több mint kétezer, a svéd zeneiparban dolgozó nő – köztük **Robyn**, **Tove Lo**, **Nina Persson** (The Cardigans) – írt alá. Közismert, hogy a nemi erőszak nemcsak (gyakran nem is elsősorban) a szexről szól, hanem a hatalomról. A nők pedig rendre alávetett helyzetben találják magukat a jobbára férfiak által uralt zeneiparban. „A szerződések gyakran csak ideiglenesek, nincs biztos állásunk.

Alkalmazkodónak kell lennünk, nem szabad botrányt csinálnunk, különben simán lecserélnék minket. Ezek a körülmények a zeneiparban dolgozó nőket kiteszik annak, hogy egyesek rajtuk fogják demonstrálni a hatalmukat, gyakran szexuális módon. A konszenzuális szexről szóló előírások nem érvényesek, tárgyagnak tekintenek minket, a támadások és zaklatások inkább szabálynak, mintsem kivételnek számítanak” – szól a nyílt levél.

Aki pedig szól, az attól félhet, hogy elveszíti a munkáját. Így alakul ki a hallgatás kultúrája, még a svéd zeneiparban is, ahol amúgy a férfiak rendszeresen feministának vallják magukat, női kvóták bevezetését szorgalmazzák, és az ország az élen jár a nemek közti egyenlőség megteremtésében.

A levél felidéz több esetet. Az egyikben valaki nyíltan megmondja a nemi erőszak áldozatának: „*Nem helyes, amit tett [az öt megerőszkoló zenész], de ő fontos a zeneipar számára, nem veszíthetjük el. Remélem, megérted és elfogadod ezt.*” De ennek vége: „*többé nem maradunk csendben*” – írják.

A zeneipart menedzseri oldalról végigjáró **Dorothy Carvello** – akit az iparág egyik legnagyobb legendája, **Ahmet Ertegun** fogdosott, amikor a kezdő titkárnő 25 éves volt, Ertegun 63, és közben a kiadó alelnöke csak nevetett – egyenesen azt írta: a zeneipar „*olyan, mint a katolikus egyház: a molesztálókat nem rúgják ki, csak áthelyezik*” egy másik céghez (mint a pedofil papokat). Carvellónak egyszer bocsánatot kellett kérnie a zaklatójától, és ahányszor panaszkodott valakire, mindig őt rúgták ki.

Björk Lars Von Trierrel szemben megfogalmazott vádjában fordítva jelenik meg ez a hatalmi viszony: az énekesnő azért tudott ellenállni a rendezőnek, írja, mert „*a színészkedés világában nem volt vesztenivalóm*”, vagyis az egyik legfőbb ütőkártya hiányzott a – mellesleg munkatársai útján tagadó – férfi kezéből.

„EZ A NORMÁLIS”

Visszatérő elem az elbeszélésekben, hogy az először megtapizott, megdöbönt – és netán ennek hangot is adó – fiatal áldozatnak a zeneipart jobban ismerők megmondják:

ha ebben a szakmában valamire akar jutni, akkor ehhez hozzá kell szoknia. **Katie Armiger** country-énekesnő például 15 éves volt, amikor ezt a tudomására hozták, miután élete első fotózásán egy rádiós dj a fenekét fogdosta, és azt kérdezte tőle, mikor ér olyan korba, hogy már legálisan szexelhet.

Más oldalról, de megjelenik ez a talán legmegrázóbb történetben is, ami **Alice Glass** írt arról, mit tett vele a **Crystal Castles** másik tagja, **Ethan Kath**. Úgy fogalmaz, hogy „a punk színtéren egy csomó lányt használtak ki idősebb férfiak, úgyhogy ez számomra normálisnak tűnt.” Ráadásul fel is nézett az akkor már helyi sztárnak számító Kathra, úgyhogy – bár kapcsolatuk erőszakkal indult – engedett neki. Ezután következett egy majdnem egy évtizeden át tartó pokoli történet: Kath fizikailag és lelkileg bántalmazta, rendszeresen megerőszakolta, elzárta a világtól, kontrollálta, hogy kivel beszélhet. Utóbbi elem magyarázza, hogy miért nem vett észre ebből senki semmit.

Mindezt Glass szerint rendkívül hatásos pszichológiai manipuláció tette lehetővé: „megismerte és szisztematikusan kihasználta a gyengeségeimet”. Értéktelennek állította be, akit bármikor lecserélhetne egy másik énekesnőre; a zenei sajtónak elmondott történetekben is igyekezett kisebbiteni Glass hozzájárulását a Crystal Castles zenéjéhez. Másrészt az énekesnő számára a zenekar és a rajongók jelentettek mindent, és az, ha kilép a kapcsolatból, tehát az együttesből, azt jelentette volna, hogy mindent felad. Mindezt egyébként Kath nemcsak tagadta, hanem még be is perelte Glasst.

E történet kiindulópontja egy másik kiszolgáltatott viszony, amiben szintén „normálisnak” állítják be a nők kihasználását: a zenész és rajongó közötti. Ráadásul – figyelmeztet a Pitchfork – itt nincsen a felek között még csak olyan szerződéses vagy bármilyen hivatalos

/ JESSICKA ADDAMS

viszony sem, ami legalább elvben megvédené az áldozatot. Több napvilágra került vád szólt a híres férfi és – ahogy magukat sokszor jellemzik: – a „naív” rajongók közötti erőszakról. Például **Matt Mondanile-t (Ducktails)** több nő vádolta meg zaklatással (viselkedése miatt rúgták ki a **Real Estate**-ből, bár akkor ezt nem hozták nyilvánosságra). Megrázó, hogy egy rajongó mennyire tud ragaszkodni ahhoz, hogy bálványa rendes ember, még azután is, hogy kiderült: korántsem az. Az egyik nőt például Mondanile belökte egy raktárba, „*lenyomta a nyelvét a torkomra, aztán rámcusukta az ajtót és ott hagyott*” – ám amikor aznap este felhívta őt a zenész, akkor elhitte neki, hogy biztos bocsánatot akar kérni, amiből egy egész éjszakán át tartó zaklatássorozat lett.

Ennek a normálisnak beállított viszonynak a másik oldaláról írt **Alex Calder**, akinek már előkészített lemez megjelenését mondta le a Captured Tracks kiadó. Vallomásaiban-bocsánatkérésében úgy fogalmaz, hogy arról a szexuális kapcsolatról, ami most előkerült, annak idején azt hitte, kölcsönös beleegyezésen alapul. „*Most már tudom, hogy nem így volt, hogy kihasználtam valakit, és ezért nem vállaltam a felelősséget.*” Ugyanakkor a tudatlanság nem mentség – írja. Igyekeznek megváltozni, „beleegyezés-tréningre” is fog járni, ami mögött az van, hogy egy normálisnak vélt hozzáállás „átállítására” még az erőszakoskodásra „feljogosított” fél számára sem megy egyik pillanatról a másikra.

MARADJ CSAK CSÖNDBEN, ÚGYIS TE HÚZNÁD A RÖVIDEBBET

Szintén visszatérő elem az, hogy a lemezkiadók, menedzserek lebeszélnek az áldozatot

arról, hogy a nyilvánosság elé álljon vagy vádat emeljen. **Melissa Schuman** énekes-színésznő, aki blogján azt írta **Nick Carter**ről, a **Backstreet Boys** tagjáról, hogy 18 évesen megerőszakolta (úgy, hogy a lány szűz volt és konzervatív keresztény), menedzsere beszélt le a jogi lépésekről. Carter ügyvédje a legjobb az országban, neki pedig nincs annyi pénze és hatalma, hogy komolyan szembe tudna szállni vele – mondta neki. Ha a nyilvánosság elé állna, annak csak az lenne az eredménye, hogy Schuman szégyenülne meg a közvélemény szemében, mint aki „a hírnévért mindenre hajlandó”.

Jessicka Addams, a **Jack Off Jill** zenekar énekesese pedig **Twiggy Ramirez**zel járt a kilencvenes években. Miután a Marilyn Manson-tag megerőszakolta, bántalmazta, kiadója azt mondta neki: nehogy a nyilvánosság elé álljon, mert annak komoly következményei lehetnek a turnézásban, rádiós játszásban. Akár a lemezszereződésüket is elveszítheti – fenyegették meg; és aztán ki fog szóba állni velük ebben a férfiak dominálta iparágban? „*A kiadó nagyon félt attól, hogy zenekar mögött álló hatalmas gépezet mindent megtenne, hogy tönkretegy a zenekart és az én reputációm*” – írta Jessicka.

Bár a most nyilvánosságra került vádak közül soknak már lett is következménye (ha nem is jogi, de rúgták ki zenészeket, mondtak le turnékat stb.), még mindig újra és újra hallani olyan reakciókat is, hogy az áldozat „bosszúból” tönkre akarja tenni xy híres ember karrierjét”, „csak híres akar lenni” és így tovább. Amire **Melissa Schuman** adta meg a legfrappánsabb választ: mégis ki a fene akar arról híres lenni, hogy megerőszakolták?

